

فرجام بازار

خاطرات اسدالله عسکراولادی

بهراد مهرجو

کارآفرین

تهران، ۱۳۹۲

www.ketab.ir

عسکراولادی، اسدالله، ۱۳۱۲ -	سرشناسه:
فرجام بازار: خاطرات اسدالله عسکراولادی؛ مراد مهرجو.	عنوان و پدیدآور:
تهران، کارآفرین، ۱۳۹۱.	مشخصات نشر:
۱۵۲+۸ ص.	مشخصات ظاهری:
ISBN 978-600-91948-6-5	شابک:
فیبیا.	وضعیت فهرست‌نویسی:
عسکراولادی، اسدالله، ۱۳۱۲ - مصاحبه‌ها.	موضوع:
بازاریان - ایران - تهران - تاریخ.	موضوع:
بازاریان - ایران - تهران - فعالیت‌های سیاسی.	موضوع:
مهرجو، بهراد، ۱۳۶۳ -	شناسه‌ی افزوده:
۱۳۹۱ ع ۸۵/۷۹ DSR ۲۰۷۹	رده‌بندی کنگره:
۹۵۵/۱۲۲	رده‌بندی دیویی:
۳۰۹۶۰۴۳ ملی:	شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی:

فریام بازار
خاطرات اسدالله عسکراوردی

مصاحبه کننده: بهراد مهرچ
چاپ اول، پاییز ۱۳۹۲، تیراژ ۱۵۰۰ نسخه
حروفچینی: سپیده، لیتوگرافی: نوید
چاپ متن و صحافی: سپیدار، چاپ جلد: صنوبر
عکس روی جلد: سعید عامری
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۹۴۸-۶-۵
کلیه حقوق متعلق به نشر کارآفرین است.

کارآفرین

تهران، خیابان انقلاب، شماره ۱۱۷۶ مرکز پخش: ۶۶۹۶۸۱۴۷

۱۰۰۰۰ تومان

۷	پیش‌گفتار
۱۱	مختصری از زندگی من
۱۳	فصل اول
	فعالیت‌های سیاسی و اقتصادی بازار پیش از انقلاب
۴۱	فصل دوم
	بازار فعالیت‌های سیاسی هدف‌دار
۶۱	فصل سوم
	کمیته‌ی تنظیم اعتصابات و اتاق بازرگانی
۷۳	فصل چهارم
	روابط محفلی بازار و درگیری با چهره‌های نزدیک به دولت
۸۷	فصل پنجم
	اوج اختلاف‌ها
۹۵	فصل ششم
	دوران جدید
۱۱۵	فصل هفتم
	اتاق و فعالیت‌های سیاسی
۱۲۳	فصل هشتم
	رابطه بار و حانیت
۱۳۳	فصل نهم
	دولت هاشمی و خاتمی
۱۴۷	نمایه

پیش‌گفتار

ابهام گسترده در شیوه‌ی فعالیت بازاریان مسلمان سنتی^{*} سبب شد تا ایده‌ی تدوین این کتاب شکل بگیرد. نسل بازاریان مبارز باقی‌مانده از دهه‌ی ۴۰ رو به پایان است. گروهی از بانفوذترین و اثرگذارترین آنان طی سال‌های گذشته فوت کرده‌اند و تنها معدودی از آنان همچنان باقی مانده‌اند و به فعالیت اقتصادی ادامه می‌دهند که جملگی دهه‌ی هفتم و هشتم عمر خود را سپری می‌کنند.

کتابی که پیش رو دارید ثبت خاطرات اسدالله عسکراولادی است. او یکی از اثرگذارترین چهره‌های اقتصادی و فعال سیاسی-اجتماعی ایران طی سه دهه‌ی گذشته به شمار می‌رود که داستان‌های بسیاری در مورد زندگی شخصی‌اش ساخته و پرداخته شده است. این کتاب منحصرأ زندگی تجاری و اقتصادی اسدالله عسکراولادی را بررسی نمی‌کند، بلکه تلاش می‌کند طی گفت‌وگوهای مفصل، همزمان با بیان خاطرات و اتفاقات مهم و روابط حاکم بر بازار، به فرجام کار بازاریان مسلمان از زبان

* «بازاریان مسلمان سنتی» اصطلاحی است که از سوی یکی از کارشناسان اقتصادی به گروه معالان اقتصادی اطلاق شده که در فعالیت‌های اقتصادی خود چند فاکتور برجسته را نشان می‌دهند. این گروه چندان تمایلی به تغییر شیوه‌ی تجارت خود ندارند. به این معنا که همچنان روش‌های دهه‌ی ۵۰ را با تغییرات اندک به عنوان سبک کاری خود برگزیده‌اند. واژه‌ی «مسلمان» نیز به دلیل گرایش‌های دینی این گروه به آنان اطلاق می‌شود (راوی در گفت‌وگو با محسن صفایی فراهانی، معاون وزیر امور اقتصادی و دارایی دولت محمد خاتمی، در سال ۱۳۸۳).

عسکراولادی بپردازد. خاطرات در نه فصل تدوین شده است. شیوه‌ی کار به این صورت بود که اتفاقات مهم و تاریخی در قالب پرسش با ایشان مطرح می‌شد و اسدالله عسکراولادی به بیان خاطرات خود در مورد این وقایع می‌پرداخت، که ناگزیر اشاره‌ای نیز به زندگی شخصی او شده است. ولی تلاش اصلی بر این اصل استوار بوده که اتفاقات به عنوان محور گفت‌وگوها قرار گیرند و نه تنها زندگی شخصی او.

شیوه‌ی نگارش این کتاب می‌توانست همانند بسیاری دیگر از نمونه‌های تاریخ شفاهی بر اساس روایت «اول شخص» استوار باشد ولی در چنین شیوه‌ی نگارشی محصول بیش از آن‌که بیان بخشی از تاریخ باشد به «دفاعیه»‌ی گریخته از خود بدل می‌شد. بر همین اساس، در این اثر سعی شده تا با طرح پرسش‌های انتقادی و همزمان مستند، شاخص‌ترین وقایع و اتفاقات داخلی بازار بازگو شود.

از آن‌جا که وی به سبب مشاغل بسیار و مسافرت‌های طولانی مدت زمان چندانی برای چنین گفت‌وگوهایی در اختیار نداشت، تدوین کتاب حاضر چهار سال به طول انجامید. ولی طی این مدت تلاش شد تا مجموعه‌ی کاملی از خاطرات او گردآوری شود. در مجموع بیش از پانزده جلسه‌ی منظم برای انجام گفت‌وگو و ساعت‌ها دیدار برای بازبینی و رفع اشتباهات متن زمان صرف شده است.

ضمناً به دلیل عدم دسترسی به منابع اطلاعاتی برای چنین کتابی، نیاز به گفت‌وگوهای جانبی دیگر نیز احساس می‌شد. از همین رو، همزمان با گفت‌وگو با اسدالله عسکراولادی به عنوان راوی اصلی این کتاب، دو ازده گفت‌وگوی جانبی دیگر هم با افراد مطلع ترتیب داده شد تا شاخص‌ترین مسائلی که از سوی اسدالله عسکراولادی مطرح شده بود به عنوان پرسش پیش روی دیگران نیز قرار گیرد. از میان چهره‌هایی که برای تدوین این اثر و کسب اطلاع به آن‌ها مراجعه شد می‌توان به افرادی همچون علینقی

خاموشی، دوست و همراه اسدالله عسکراولادی و رئیس اتاق بازرگانی ایران از سال ۱۳۵۸ تا ۱۳۸۶، علاءالدین میرمحمدصادقی، نایب‌رئیس اتاق بازرگانی از سال ۱۳۵۸ تاکنون، محمود لولاچیان، از فعالان شاخص بازار، ابوالفضل توکلی‌بنا، مبارز بازاری و عضو شورای مرکزی حزب مؤتلفه اسلامی و مشاور امور اصناف و بازرگانان رؤسای جمهور هاشمی رفسنجانی، محمد خاتمی و محمود احمدی‌نژاد، محمدرضا اعتمادیان، عضو شورای مرکزی مؤتلفه اسلامی و از فعالان بازار و مشاور امور اصناف و بازرگانان رؤسای جمهور محمد خاتمی و محمود احمدی‌نژاد، از طیف بازاریان اشاره کرد. از سوی دیگر، برای کسب اطلاعات بیش‌تر نیاز به طرح پرسش‌های مشابه با نیروهای نزدیک به دولت وقت احساس می‌شد. از همین رو، گفت‌وگوهای مشابهی با بهزاد نبوی، وزیر صنایع سنگین دولت میرحسین موسوی، مسعود روغنی، زنجانی، رئیس سازمان برنامه و بودجه هر دولت دوم میرحسین موسوی، ابوالحسن خاموشی، برادر علی‌نقی خاموشی و سرپرست وزارت راه در دولت میرحسین موسوی، محمد طیبیان، مدیر ارشد سازمان برنامه و بودجه‌ی کشور و ناظر جلسات شورای اقتصاد در دهه‌ی ۶۰، حسن عابدی جعفری، وزیر بازرگانی دولت موسوی از سال ۱۳۶۲ تا ۱۳۶۸، محسن صفایی فراهانی، قائم‌مقام وزارت صنایع سنگین و فعال سیاسی، عزت‌الله سبحانی، دومین رئیس سازمان برنامه و بودجه‌ی کشور و علی صادقی تهرانی، استاد اقتصاد دانشگاه علامه‌ی تهران و از چهره‌های پژوهشگر در مورد بازار، ترتیب داده شد. امید است روزی فرصتی هم برای انتشار جداگانه‌ی این گفت‌وگوها فراهم شود.

این مجموعه ادعایی برای بیان تاریخ بازار ایران در سال‌های دهه‌ی ۴۰ تا پایان دهه‌ی ۷۰ ندارد، ولی تلاش کرده محتوایی قابل دفاع داشته باشد تا شاید راه برای فعالیت‌های دیگر پژوهشگران باز شود. به طور حتم این

کتاب با کاستی‌های بسیاری همراه است که بخشی از آن به عدم دسترسی به منابع دست‌اول از تاریخ معاصر ایران و بخشی دیگر به توان محدود نویسنده در جمع‌آوری و تدوین این مجموعه بازمی‌گردد. دوست عزیزم، متین غفاریان، نگارنده را در بخش‌هایی از این تدوین کتاب یاری کرد که از او سپاسگزارم.

بهراد مهرجو

تهران، ۱۳۹۷

www.ketab.ir